

YOSHLAR O'RTASIDA ZARARLI ODATLARGA QARSHI TARBIYANING AHAMIYATI

Satimov Habibulla To'liqinovich

Mustaqil izlanuvchi

Namangan davlat universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20711644>

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi yoshlar o'rtasida zararli odatlarning tarqalish sabablari hamda ularning salomatligi va ijtimoiy hayotga ko'rsatadigan ta'siri tahlil qilingan. Tadqiqot natijalarida zararli odatlarning salbiy oqibatlari va ijtimoiy muhitning bunga ta'sir etishi asoslangan.

Kalit so'zlar: zararli odatlar, yoshlar, giyohvandlik, sog'liq, ijtimoiy muhit, salbiy oqibatlar.

Abstract: This thesis analyzes the causes of the spread of harmful habits among youth and their impact on health and social life. The research results substantiate the negative consequences of harmful habits and the influence of the social environment.

Keywords: harmful habits, youth, drug addiction, health, social environment, negative consequences.

Аннотация: В данной тезисной работе анализируются причины распространения вредных привычек среди молодежи, а также их влияние на здоровье и социальную жизнь. Результаты исследования обосновывают негативные последствия вредных привычек и влияние социальной среды.

Ключевые слова: вредные привычки, молодежь, зависимость, здоровье, социальная среда, negative последствия.

Bugungi kunda yoshlar o'rtasida zararli odatlarning keng tarqalishi jamiyatning eng dolzarb muammolaridan biriga aylangan. Tamaki mahsulotlarini chekish, spirtli ichimliklar iste'mol qilish, giyohvand moddalardan foydalanish va raqamli bog'liqlik kabi zararli odatlar nafaqat o'smirlarning jismoniy salomatligi, balki ularning ruhiy holati, ijtimoiy munosabatlari va kelajakdagi hayot sifatiga ham jiddiy zarar yetkazmoqda. Aynan shu sababli ushbu muammoni jilovlashga qaratilgan maqsadli tarbiyaviy ishlar jamiyatimizning ustuvor vazifasiga aylanishi lozim.

O'zbekistonda yoshlarni ma'naviy barkamol qilib tarbiyalash davlat siyosatining ajralmas qismini tashkil etadi. Biroq zararli odatlarning global miqyosdagi tarqalishi, internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng yoyilishi hamda tengdoshlar ta'sirining kuchayishi sharoitida an'anaviy tarbiya usullari yetarli bo'lmay qolmoqda. Shu boisdan yoshlar muhitidagi salbiy illatlarni barvaqt

POLAND

POLAND

jilovlash borasidagi ilmiy tadqiqotlar va amaliy dasturlarni yanada takomillashtirish zarurati mavjud.

Asosiy qism

Yoshlar o'rtasida zararli odatlarning shakllanishiga bir qator omillar sabab bo'ladi. Psixologik nuqtai nazardan, o'smirlik davri shaxs kimligini izlash, kattalarga taqlid qilish va tengdoshlar tomonidan qabul qilinishga bo'lgan kuchli ehtiyoj bilan xarakterlanadi. Ushbu psixologik ehtiyojlar ko'pincha yoshlarni yomon ta'sirlar ta'siriga moyil qiladi.

Ijtimoiy omillar ham kamida shuncha muhimdir. Oila muhitida ota-onalarning e'tiborsizligi hamda nazoratning yetishmasligi bolani tashqaridan himoya va tushunish izlashga undaydi. Tengdoshlar bosimi, ayniqsa o'rta maktab va oliy ta'lim yillari davrida, yoshlarni sigaretni dastlab bir marta sinab ko'rishdan boshlab, vaqt o'tishi bilan doimiy odatga tushib qolishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlarda alkohol va tamaki mahsulotlarini ishlatayotgan blogerlar yoki film qahramonlari obrazlari salbiy ta'sir o'tkazishi tobora kuchayib bormoqda.

Iqtisodiy va muhit omillari ham e'tibordan chetda qolmasligi kerak. Ishsizlik, bo'sh vaqtning ko'pligi va maqsadsizlik hissiyoti yoshlarni zararli odatlarga undovchi muhit yaratmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bandlik va mazmunli faoliyat bilan shug'ullanayotgan yoshlarda zararli odatlarning shakllanish ehtimoli sezilarli darajada kamroq bo'ladi.

Zararli odatlarga qarshi kurashda va ularni barvaqt jilovlashda tizimli tarbiyaviy yondashuv markaziy o'rin tutadi. Salbiy moyilliklarni paydo bo'lgandan keyin hal etishga urinishdan ko'ra, ularni boshlang'ich bosqichda jilovlash samaraliroq va iqtisodiy jihatdan ham qulayroq usul hisoblanadi. Maktab dasturlariga kiritilgan sog'lom turmush tarzi darslari, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish mashg'ulotlari va reklama ta'sirini tahlil qila olish ko'nikmalari yoshlarning himoya omillarini kuchaytiradi hamda nosog'lom xulq-atvorni jilovlashga xizmat qiladi.

Bu jarayonda oila tarbiyasining o'rni beqiyosdir. Psixolog va pedagoglarning tadqiqotlari shuni tasdiqlaydiki, ota-onalari bilan ochiq muloqot o'rnatgan, ulangan va tushunilgan his qilgan bolalar zararli odatlardan o'zlarini himoya qila olish va salbiy ta'sirlarni jilovlash qobiliyatiga ega bo'ladilar. Shu sababli nafaqat bolalar, balki ota-onalarni ham tarbiyaviy dasturlarga jalb etish, ularga pedagogik ko'nikmalar berish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tengdoshlar o'rtasidagi ijobiy ta'sir mexanizmini ishga solish ham zararli odatlarni jilovlashning samarali usulidir. "Tengdosh-ustoz" modeli asosida

tashkil etiladigan dasturlarda ijobiy nufuzga ega yoshlar o'z sheriklariga sog'lom turmush tarzini targ'ib qiladi. Bu usul an'anaviy kattalar ta'limiga nisbatan psixologik jihatdan ko'proq ishonch uyg'otadi. Sport seksiyalari, san'at to'garaklari, jamoat ishlari va ijodiy loyihalar ham bo'sh vaqtni sog'lom to'ldirishda va yomon odatlarni cheklashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalar davri tarbiya va salbiy xulq-atvorni jilovlash ishiga yangi imkoniyatlar olib keldi. Ijtimoiy tarmoqlar orqali sog'lom turmush tarzi g'oyalarini ommalashtirish, yoshlar uchun qiziqarli va interaktiv tarbiyaviy muhit yaratish orqali raqamli va moddiy bog'liqliklarni jilovlash imkoniyati mavjud. O'zbekistonda so'nggi yillarda yoshlar siyosati sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar: Yoshlar ittifoqi faoliyatining kuchayishi, "Yoshlar daftari" dasturi, sport infrastrukturasi kengayishi va kasb-hunar yo'nalishidagi dasturlar — bularning barchasi tarbiyaviy muhitni boyitishga qaratilgan. Ayniqsa, zararli odatlarni jilovlash va sog'lom turmush tarzini targ'ib etishda mamlakatimizdagi muhim huquqiy asoslar katta rol o'ynamoqda. Xususan, **«Yangi O'zbekiston yoshlari - 2030» strategiyasi hamda 2026-yil 20-apreldagi PF-66-sonli prezident farmoni** doirasida yoshlar orasida giyohvandlik kabi illatlarni barham berish va bartaraf etishga qaratilgan tizimli chora-tadbirlar belgilab berildi. Ushbu huquqiy va amaliy dasturlarni ijtimoiy-psixologik yordam xizmatlari bilan uyg'unlashtirish hamda maktab ta'limi bilan integratsiyalash zararli odatlarni jilovlash samaradorligini yanada oshiradi.

Xulosa

Bugungi yoshlar o'rtasida zararli odatlarni shunchaki shaxsiy tarbiyasizlik yoki huquqbuzarlik sifatida baholash zamonaviy ilmiy yondashuvlarga to'g'ri kelmaydi. Ushbu muammo — raqamli makonning global ta'siri, tengdoshlar bosimi va oilaviy munosabatlardagi inqirozlarning umumiy natijasidir. Demak, salbiy illatlarni jilovlash yoshlarga doimiy nasihat qilish bilan emas, balki ularni o'rab turgan ijtimoiy-virtual muhitni sog'lomlashtirish orqali amalga oshirilishi shart. Bugungi davr raqamli texnologiyalardan yoshlarni cheklashni emas, aksincha, ushbu platformalarni salbiy odatlarga qarshi samarali mafkuraviy va tarbiyaviy vositaga aylantirishni talab qilmoqda.

Davlat tomonidan qabul qilingan «Yangi O'zbekiston yoshlari - 2030» strategiyasi bu borada faqatgina ma'muriy choralarni emas, balki yoshlarning iqtisodiy mustaqilligi, bandligi va ijodiy salohiyatini qo'llab-quvvatlash tizimini ilgari suradi. Zero, muammoni tubdan jilovlashning eng samarali yo'li — g'ayriijtimoiy xulq-atvorga moyil yoshlarga jamiyatda o'z o'rnini topishi uchun real iqtisodiy va ijtimoiy imkoniyatlar (platformalar) yaratib berishdir. Faqatgina

POLAND

CURRENT APPROACHES AND NEW RESEARCH IN MODERN SCIENCES

International scientific-online conference

POLAND

huquqiy asoslarni tizimli psixologik qo'llab-quvvatlash va zamonaviy infratuzilma bilan uyg'unlashtirish orqali millat genofondini asrash borasidagi strategik maqsadlarga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent, 2016.
2. «Yangi O'zbekiston yoshlari - 2030» strategiyasi hamda 2026-yil 20-apreldagi PF-66-sonli prezident farmoni
3. Qodirov B.R. Yoshlar psixologiyasi va tarbiya. — Toshkent: O'qituvchi, 2019. — 248 b.
4. Hasanov A., Toshmatov N. Profilaktik pedagogika asoslari. — Toshkent: Fan, 2020. — 196 b.
5. WHO. Global status report on alcohol and health. — Geneva: World Health Organization, 2022.
6. Bandura A. Social Learning Theory. — Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1977.